

Jurysdykcja krajowa w sprawach dotyczących umów konsumenckich na podstawie rozporządzenia (UE) 1215/2012

1. Potrzeba prawnoprocesowej ochrony konsumenta w Unii Europejskiej

- 1.1. Wprowadzenie
- 1.2. Motyw nr 18 rozporządzenia 1215/2012

2. Regulacja art. 18 ust. 1 rozporządzenia 1215/2012

- 2.1. Perspektywa konsumenta - konsumencki *forum shopping*
 - 2.1.1. *Actor sequitur forum rei*
 - 2.1.2. *Forum actoris* konsumenta
 - 2.1.3. Art. 6 ust. 1 rozporządzenia 1215/2012 - rozszerzenie stosowania rozporządzenia 1215/2012 w stosunku do rozporządzenia 44/2001
- 2.2. Perspektywa przedsiębiorcy - kontrahenta konsumenta
 - 2.2.1. *Actor sequitur forum rei*
 - 2.2.2. Problem braku wiedzy o aktualnym miejscu zamieszkania – wyrok TSUE w sprawie *Hypotečni banka a.s. przeciwko Udo Mike Lindner, C-327/10*

3. Zakres podmiotowy regulacji

- 3.1. Autonomiczna wykładnia pojęcia „konsument”
 - 3.1.1. Wyrok TSUE w sprawie *Shearson Lehman Hutton Inc. przeciwko TVB Treuhandgesellschaft für Vermögensverwaltung und Beteiligungen mbH, C-89/91*
- 3.2. Problem umów o charakterze mieszanym – konsumencko-niekonsumenckim - wyrok TSUE w sprawie *Johann Gruber przeciwko Bay Wa AG, C-464/01*
- 3.3. Problem zawarcia umowy celem przyszłej działalności zawodowej lub gospodarczej dotychczasowego konsumenta - wyrok TSUE w sprawie *Francesco Benincasa przeciwko Dentalkit Srl, C-269/95*
- 3.4. Wykładnia pojęcia „kontrahent” - wyrok TSUE w sprawie *Maletic przeciwko lastminute.com GmbH i TUI Österreich GmbH, C-478/12*

4. Zakres przedmiotowy regulacji

- 4.1. Umowa dot. sprzedaży na raty rzeczy ruchomych (art. 17 ust. 1 lit. a rozporz. 1215/2012)
 - 4.1.1. Wykładnia terminu „sprzedaży ratalnej” - wyrok TSUE w sprawie *Bertrand przeciwko Paul Ott KG, 150/77*
 - 4.1.2. Wymaganie przyznania kredytu - wyrok TSUE w sprawie *Hans-Hermann Mietz przeciwko Intership Yachting Sneek BV, C-99/96*
- 4.2. „Umowa finansująca” - umowa pożyczki spłacanej ratami lub inną umowa kredytowa, przeznaczona na finansowanie kupna rzeczy (art. 17 ust. 1 lit. b rozporządzenia 1215/2012),

- 4.3. Wszystkie inne przypadki, gdy druga strona umowy w państwie członkowskim, na terytorium którego konsument ma miejsce zamieszkania, **prowadzi działalność zawodową lub gospodarczą lub taką działalność w jakikolwiek sposób kieruje do tego państwa członkowskiego lub do kilku państw** włącznie z tym państwem członkowskim, a umowa wchodzi w zakres tej działalności (art. 17 ust. 1 lit. c rozporządzenia 1215/2012).
- 4.3.1. Rozgraniczenie z jurysdykcją krajową w sprawach deliktowych - wyrok TSUE w sprawie *Folien Fischer i Fofitec*, C-133/11; wyrok BGH w spr. „Churning”
- 4.3.2. Ścisła wykładnia regulacja jurysdykcyjna w sprawach konsumenckich
- 4.3.3. Problem „przyrzeczenia wygranej” - wyroki TSUE w sprawach: *Gabriel* - C-96/00, *Petra Engler* przeciwko *Janus Versand GmbH* - C-27/02, *Renate Ilsinger* przeciwko *Martin Dreschers* - C-180/06
- 4.3.4. Jurysdykcja w postępowaniu grupowym a jurysdykcja w spr. umów konsumenckich
- 4.3.5. Brak uprawnienia do skorzystania z *forum connexitatis* dla konsumenta
- 4.4. Wykładnia pojęcie „impresy turystycznej” - art. 17 ust. 3 rozporządzenia 1215/2012; wyrok TSUE w sprawie C-585/08 i C-144/09
- 4.5. Wykładnia pojęcie „kierowania działalności za granicę”
- 4.5.1. Rys historyczny
- 4.5.2. Otwarty katalog wskazówek - Wyrok TSUE w sprawie *Peter Pammer* przeciwko *Reederei Karl Schlüter GmbH & Co. KG*, C-585/08 i *Hotel Alpenhof* przeciwko *Oliver Heller*, C-144/09
- 4.5.3. „Aktywne” i „pasywne” strony internetowe a „aktywny konsument” - stanowisko niemieckiego BGH w przedmiocie konieczności istnienia związku przyczynowego między środkiem wykorzystanym dla skierowania działalności gospodarczej bądź zawodowej do państwa członkowskiego miejsca zamieszkania konsumenta (stroną internetową), a zawarciem umowy z tym konsumentem (sprawa „*Wij spreken Nederlands*”)
- 4.5.4. Problem konieczności zawarcia umowy z konsumentem na odległość - wyrok TSUE w sprawie *Daniela Mühlleitner* przeciwko *Ahmad Yusufi i Wadat Yusufi*, C-190/11
- 4.5.5. Brak konieczności istnienia związku przyczynowego między stroną internetową a zawarciem umowy – wyrok TSUE w spr. *Lokman Emrek* przeciwko *Vladowi Sabranovicowi*

5. Ograniczenia umów prorogacyjnych - art. 19 rozporządzenia 1215/2012

6. Ustanowienie jurysdykcji w sprawach konsumenckich poprzez wdanie się w spór - art. 26 rozporządzenia 1215/2012

- 6.1. Wdanie się w spór – materialnoprawny czy formalny?
- 6.2. Konieczność pouczenia konsumenta

7. Naruszenie przepisów o jurysdykcji w sprawach konsumenckich jako przesłanka odmowy uznania lub stwierdzenia wykonalności orzeczenia zagranicznego z innego państwa członkowskiego UE

8. Porównanie z regulacją szczególną rozporządzenia nr 1896/2006

Literatura polska:

1. Ciszewski J., *Konwencja z Lugano. Komentarz*, wyd. 2, Warszawa 2004.
2. Ereciński T., *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*. Tom 5, Warszawa 2009.
3. Gołaczyński J., *Współpraca sądowa w sprawach cywilnych i handlowych w Unii Europejskiej*, Warszawa 2007.
4. Grzegorzczak P., Weitz K., *Europejskie prawo procesowe cywilne*, Warszawa 2012.
5. Grzegorzczak P., *Nowy fundament europejskiego prawa procesowego cywilnego: jurysdykcja krajowa, zawisłość sprawy oraz uznawanie i wykonywanie orzeczeń w sprawach cywilnych i handlowych według rozporządzenia Rady i Parlamentu Europejskiego nr 1215/2012 (Bruksela Ia) (część I)*, PS 2014 nr 6, s. 30.
6. Grzegorzczak P., Rylski P., Weitz K., *Przegląd orzecznictwa Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości z zakresu europejskiego prawa procesowego cywilnego (2003–2008)*, KPP Nr 3/2009, s. 753 - 854.
7. Grzegorzczak P., Rylski P., Weitz K., *Przegląd orzecznictwa Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości z zakresu europejskiego prawa procesowego cywilnego (2009–2010)*, KPP Nr 3/2011, s. 763 - 873.
8. Grzegorzczak P., Rylski P., Weitz K., *Przegląd orzecznictwa Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości z zakresu europejskiego prawa procesowego cywilnego (2011–2012)*, KPP Nr 3/2013, s. 657 - 772.
9. Kowalik K., *Umowy w handlu elektronicznym – jurysdykcja i prawo stosowane w Unii Europejskiej*, PiP 2002, nr 10, s. 92.
10. Piasecki K., *Kodeks postępowania cywilnego. T. IV. Komentarz. Przepisy z zakresu międzynarodowego postępowania cywilnego. Sąd polubowny (arbitrażowy). Regulacje prawne Unii Europejskiej w sprawach transgranicznych*, Warszawa 2013
11. Pilich M., *Glosa do orzeczenia w sprawie Pammer*, PPC 2011, nr 3, s. 160.
12. Skibińska E., *Omówienie wyroku w sprawie Mühlleitner*, MoP Nr 19/2012, s. 1010.
13. Smorszewski C., *Jurysdykcja krajowa w sprawach cywilnych i handlowych według konwencji brukselskiej i lugańskiej*, KPP 1997, nr 4, s. 627.
14. Weitz K., *Jurysdykcja krajowa oraz uznawanie i wykonywanie orzeczeń w sprawach cywilnych i handlowych w świetle prawa wspólnotowego*, KPP 2004, nr 1, s. 215.
15. Weitz K., *Jurysdykcja krajowa w sprawach konsumenckich – problem umów mieszanych*, EPS Nr 5/2006, s. 47–54.
16. Weitz K., *Kilka uwag o wdaniu się w spór jako podstawie jurysdykcji krajowej w sprawach cywilnych i handlowych w prawie wspólnotowym*, Palestra 2006, nr 7-8, s. 271.
17. Weitz K., *Autonomiczna wykładnia europejskiego prawa procesowego cywilnego – wprowadzenie i wyrok ETS z 19.01.1993 r. w sprawie C-89/91 Shearson Lehmann Hutton Inc. Przeciwko TVB Treuhandgesellschaft für Vermögensverwaltung und Beteiligungen mbH*, EPS 2008, nr 2, s. 58.
18. Włosińska A., *Jurysdykcja krajowa w sprawach konsumenckich według konwencji lugańskiej – zagadnienia podstawowe*, Rej. Nr 3–4/2004, s. 226.
19. Zalisko M., *Instrumenty prawne w obszarze współpracy sądowej w sprawach cywilnych i handlowych w Unii Europejskiej*, Warszawa 2013.

Orzecznictwo:

1. Wyrok TSUE z 17.11.2011 r., w sprawie *Hypotečni banka a.s.* przeciwko *Udo Mike Lindner*, C-327/10, www.eur-lex.europa.eu, MoP 2011 nr 24, s. 1300, Legalis nr 386559.
2. Wyrok TSUE z 19.1.1993 r. w sprawie *Shearson Lehman Hutton Inc.* przeciwko *TVB Treuhandgesellschaft für Vermögensverwaltung und Beteiligungen mbH*, C-89/91, Zb. Orz. 1993, s. I-139.
3. Wyrok TSUE z 20.1.2005 r. w sprawie *Johann Gruber* przeciwko *Bay Wa AG*, C-464/01, Zb.Orz. 2005, s. I-439, z glosą *K. Weitz*, Jurysdykcja krajowa w sprawach konsumenckich – problem umów mieszanych, EPS Nr 5/2006, s. 47–54.
4. Wyrok TSUE z 3.7.1997 r. w sprawie *Francesco Benincasa* przeciwko *Dentalkit Srl*, C-269/95, Zb.Orz. 1997, s. I-3767.
5. Wyrok TSUE z 14.11.2013 r. w sprawie *Maletic* przeciwko *lastminute.com GmbH* i *TUI Österreich GmbH*, C-478/12, www.eur-lex.europa.eu, MoP 2013 nr 24, str. 1289, Legalis nr 740013, MMR 2014 nr 2, s.107.
6. Wyrok TSUE z 21.6.1978 r. w sprawie *Bertrand* przeciwko *Paul Ott KG*, 150/77, Zb. Orz. 1978, s. I-1431.
7. Wyrok TSUE z 27.4.1999 r. w sprawie *Hans-Hermann Mietz* przeciwko *Intership Yachting Sneek BV*, C-99/96, Zb. Orz. 1999 s. I-2299.
8. Wyrok TSUE z 25.10.2012 r. w sprawie *Folien Fischer i Fofitec*, C-133/11, Zb. Orz. C. 2012, s. 664.
9. Wyrok BGH z 22.11.1994 r., XI ZR 45/91 w sprawie „Churning”, EuZW 1995, nr 6, s 190.
10. Wyrok TSUE z 20.1.2005 r. w sprawie *Petra Engler* przeciwko *Janus Versand GmbH*, C-27/02, Zb.Orz. 2005, s. I-481, pkt 32–43.
11. Wyrok TSUE z 14.5.2009 r. w sprawie *Renate Ilsinger* przeciwko *Martin Dreschers*, C-180/06, Zb. Orz. 2009, s. I-03961.
12. Wyrok TSUE z 11.7.2002 r. w sprawie *Gabriel*, C-96/00, Zb.Urz. s. I-6367, s. I-6399 nr 37.
13. Wyrok TSUE (Wielka Izba) z 7.12.2010 r. w sprawie *Peter Pammer* przeciwko *Reederei Karl Schlüter GmbH & Co. KG*, C-585/08 i *Hotel Alpenhof GesmbH* przeciwko *Oliver Heller*, C-144/09, Zb. Orz. 2010, s. I-12527, z częściowo krytyczną względem uzasadnienia glosą *M. Pilicha*, PPC 2011, nr 3, s. 160 - 167.
14. Postanowienie BGH z 1.2.2012 r., sprawa „Wij spreken Nederlands”, XII ZR 10/10 (OLG Köln, LG Aachen), MMR 2012, nr 5, s. 302.
15. Wyrok BGH z 24.4.2013 r., sprawa „Wij spreken Nederlands”, XII ZR 10/10 (OLG Köln, LG Aachen), MMR 2013, nr 10, s. 642.
16. Wyrok TSUE z 6.9.2012 r. w sprawie *Daniela Mühlleitner* przeciwko *Ahmad Yusufi i Wadat Yusufi*, C-190/11, MMR 2012 nr 12 s. 805.
17. Wyrok TSUE z dnia 17.10.2013 r., w sprawie *Lokman Emrek* przeciwko *Vladowi Sabranovicowi*, C-218/12, www.eur-lex.europa.eu, Dz.U.U.E.L.2001.12.1.

Przepisy:

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1215/2012 z dnia 12 grudnia 2012 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.Urz.UE.L Nr 351, str. 1)

Sekcja 4. Jurysdykcja w sprawach dotyczących umów konsumenckich.

Artykuł 17

1. Jeżeli przedmiotem postępowania jest umowa lub roszczenia z umowy, którą zawarła osoba, konsument, w celu, który nie może być uważany za działalność zawodową lub gospodarczą tej osoby, jurysdykcję określa się na podstawie niniejszej sekcji, nie naruszając przepisów art. 6 i art. 7 pkt 5,

- a) jeżeli chodzi o umowę sprzedaży na raty rzeczy ruchomych;
- b) jeżeli chodzi o umowę pożyczki spłacanej ratami lub inną umowę kredytową, która przeznaczona jest na finansowanie kupna rzeczy tego rodzaju; lub
- c) we wszystkich innych przypadkach - gdy druga strona umowy w państwie członkowskim, na terytorium którego konsument ma miejsce zamieszkania prowadzi działalność zawodową lub gospodarczą lub **taką działalnością w jakikolwiek sposób kieruje do tego państwa członkowskiego** lub do kilku państw włącznie z tym państwem członkowskim, a umowa wchodzi w zakres tej działalności.

2. Jeżeli konsument zawiera umowę z kontrahentem, który nie ma miejsca zamieszkania na terytorium danego państwa członkowskiego, ale ma filię, agencję lub inny oddział w państwie członkowskim, to w sporach dotyczących ich działalności kontrahent taki jest traktowany tak, jak gdyby miał miejsce zamieszkania w tym państwie członkowskim.

3. Niniejsza sekcja nie ma zastosowania do umów przewozu, z wyjątkiem umów przewidujących w zamian za cenę ryczałtową połączone świadczenia przewozu i noclegu.

Artykuł 18

1. Konsument może wytoczyć powództwo przeciwko swojemu kontrahentowi przed sądem państwa członkowskiego, na którego terytorium kontrahent ten ma miejsce zamieszkania, albo bez względu na miejsce zamieszkania kontrahenta – przed sądem miejsca, w którym konsument ma miejsce zamieszkania.

2. Kontrahent może wytoczyć powództwo przeciwko konsumentowi tylko przed sądy państwa członkowskiego, na którego terytorium konsument ma miejsce zamieszkania.

3. Przepisy niniejszego artykułu nie naruszają prawa do wytoczenia powództwa wzajemnego przed sąd, przed którym zgodnie z niniejszą sekcją zawisło powództwo główne.

Artykuł 19

Od przepisów niniejszej sekcji można odstąpić na podstawie umowy tylko wówczas:

- 1) jeżeli umowa została zawarta po powstaniu sporu;
- 2) jeżeli przyznaje ona konsumentowi uprawnienie do wytaczania powództwa przed sądy inne niż wymienione w niniejszej sekcji; lub
- 3) jeżeli została ona zawarta między konsumentem a jego kontrahentem, którzy w chwili zawarcia umowy mają miejsce zamieszkania lub zwykłego pobytu w tym samym państwie członkowskim, a umowa ta przewiduje jurysdykcję sądów tego państwa członkowskiego, o ile